

TÜRKİYE'DE, ÖZEL/TECİMSEL RADYO YAYINCILIĞININ GELİŞİM SÜRECİ VE KONYA'DAKİ TECİMSEL RADYOLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Metin Kasım *

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de özel radyo yayıncılığının 1990 yılından günümüze kadar olan gelişim süreci incelenmektedir. Radyo yayınları 1927 yılında devlet desteği ve kontrolünde başlamıştır. 1990 yılından itibaren özel radyoların da yayın hayatına girmeleri ile birlikte, Türkiye'de hem kamusal hem de tecimsel yayınlar birlikte varolmuşlardır.

Özel radyo istasyonlarının yayınlara geçmesi ile çok sesli, demokratik bir ortamın doğacağı düşünülmüş, ancak az sayıdaki nitelikli kanal dışında, durum hayal edildiği gibi olmamıştır. Öncelikli amacı, daha çok kazanç elde etmek olan özel radyo istasyonlarının çoğu, daha çok dinleyici çekebilmek için, popüler müziğe yönelmişler, eğitimsiz elemanları ve niteliksiz yayınları ile birbirinin benzeri olan çok sayıda radyo istasyonu ortaya çıkmıştır. Diğer bir problem ise, bu radyoların denetimlerinin halen tam olarak yapılamamasıdır. Bu, hem frekans kirliliğine hem de niteliksiz bazı yayınların halen devam etmesine sebep olmaktadır. Bu problemler Konya'da özel radyo istasyonları üzerine yapılan araştırmada da tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Radyo, yayın, dinleyici.

PRIVATE RADIO BROADCASTING'S DEVELOPMENT PROCESS IN TURKEY AND A SURVEY ABOUT PRIVATE RADIO STATIONS IN KONYA

ABSTRACT

In this study, the development process of private radio broadcasting in Turkey from 1990 to present day will be researched. Radio broadcasts started with government support and control in 1927. With the joining of private radios to broadcast life after 1990, not only public but also private broadcasts become exist in Turkey.

With the beginning of private radio broadcasts, it was thought that a democratic environment would be formed, but except for a few number of radio station it was not the same with it had been dreamed before. Private radio stations' first priority became to get more profit and reach more listeners audiences that is why they tended to popular music and with uneducated staff and featureless broadcasts a lot of number of private radio stations emerged. Another problem is that these radio stations can not be checked out. This caused not only frequency pollution but also continuing of featureless broadcasts. These problems also were determined in the study about private radio stations in Konya.

Keywords: Radio, broadcasting, listener.

GİRİŞ

Radyo sözcüğü, Latince radius (ışınlama) ve Yunanca fone (ses) sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşan Radyofoni sözcüğünün kısaltılmış biçimidir (Tekinalp 2003: 55). Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun'a göre, "Radyo yayını, elektromanyetik dalgalar, veri şebekeleri ve diğer yollarla halkın doğrudan alması maksadıyla yapılan ses yayınları"na denilmektedir. "Elektromanyetik dalga; boşlukta veya kablo,

cam iletken ve benzeri bir fiziki ortamda ışık hızı ile yayılan suni olarak üretilmiş ve manyetik özellikleri olan dalga"yı ifade etmektedir (Avşar ve Öngören 2003: 333-334).

Günümüzde kitle iletişim araçlarının çok gelişmiş olması, halen de gelişimini sürdürüyor olması iletişim imkanlarının da artmasını beraberinde getirmiştir. Karşılıklı konuşmayı sağlayan telefon kitle iletişim aracı olmazken, radyo ve televizyonun çok sayıda insana aynı anda ulaşabilir nitelikte olması, onları kitle iletişim aracı haline getirmektedir. Bu araçların

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

ulaştığı kitlenin miktarı genellikle istasyonlarının yayın gücüne bağlı olarak değişmektedir. Günümüzde radyo ve televizyonlar, antenden gönderim dışında, internet ağlarından da yararlanmaktadırlar. Radyo ve televizyon alıcılarının cep telefonuna sığacak kadar küçülmesi, yayınlara da her ortamda ulaşılabilmesini ve gerektiğinde kulaklık vasıtası ile otobüste, tramvayda bile izlenebilmesini sağlamaktadır. Böyle bir kitle iletişim aracı, topluma iletecek mesajı olan siyasetçiler, reklamcılar ve devlet yönetimi için son derece önem taşımaktadır.

Amerika’da yapılan araştırmalar, insanların çoğunun, en kısa ve öz haberleri radyodan elde edebileceklerini düşündüklerini ortaya koymaktadır. İnsanlar radyo dinlerken, gazete ya da televizyonun aksine, işlerini bırakmak zorunda kalmazlar, sadece sese kulak vermeleri yeterli olur. Aynı zamanda radyo, zihinde görüntü yaratmanın en iyi yoludur. Çünkü dinleyiciler, duydukları seslerin kime ve hangi ortama ait olduğunu sürekli olarak zihinlerinde canlandırmaya çalışırlar. Radyo, aynı zamanda kişisel bir ortamdır, çünkü dinleyiciler yayınları doğrudan kendilerine hitap ediyormuş gibi algırlar (Chantler ve Haris 1997: 1-5).

Radyo yayınlarının haber verme, eğitme, propaganda, mal ve hizmetlerin tanıtımı, eğlendirme, inandırma ve harekete geçirme gibi 5 temel işlevi vardır. Bu işlevlerin yerine getirilmesi sonucu dinleyicide bir tutum ve davranış değişikliği meydana gelir. Bu işlevlerden ilki olan haber verme, kitle iletişim araçlarının varlık nedeni olup, hepsinin ortak yönüdür. (Aziz 2002: 55). Bu bakımdan, 17 Ağustos 1999’da Gölcük’te yaşanan deprem, radyonun önemini ve vazgeçilmezliğini Türk insanına bir kez daha kanıtlamıştır. Kendilerini yalnızca müzik kutusu olarak gören radyolar bile kamuyu deprem haberleri ile bilgilendirmişlerdir. Marmara Bölgesi’nde depremi yaşayanlar bile gelişmeleri sokakta ellerindeki küçük radyolardan ya da otomobillerindeki radyolardan takip etmişlerdir (Eryılmaz 2005: 94).

Türkiye’deki anayasal ve yasal düzenlemelerin ticari radyo ve televizyon yayıncılığına izin vermemesine rağmen, 1989 yılından itibaren başlayan fiili durum yıllarca sürmüştür. Frekans ve kanal tahsisleri olmadan, işletmesini kurup, teknik alt yapıyı hazırlayanlar, atmosferdeki sınırlı sayıda frekans batlarına sahip

olmuşlardır. Bu kuruluşlar, elde ettikleri reklam gelirlerine rağmen, vergi ödememişlerdir. Birçoğu yayıncılık kurallarını da ihlal etmiştir. Örneğin, TGRT ve Star televizyonlarının yayınlamış olduğu eksik ve yanlış haber sonucu on binlerce kişi İstanbul’da Taksim, Ankara’da Kızılay meydanlarında toplanarak, gösteri yapmış, TRT binalarını ile ABD ve Yugoslavya Büyükelçilik ve başkonsolosluklarını taşlamıştır. Bu durum, ticari radyo ve televizyonların sorumsuz kişiler tarafından yönetildikleri takdirde büyük toplumsal olaylara neden olabileceklerini göstermiştir. 1989’da başlayan hukuk dışı fiili durum, 1982 Anayasası’nın 133. maddesinde yapılan değişiklik, Avrupa sınır ötesi yayın sözleşmesinin kabulü ve 3984 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir. Bu değişiklik ile Türkiye’de radyo televizyon yayınlarında devletin tekeli kalkmıştır (Kaptan 2002: 75).

Türkiye’de radyo ve televizyon yayıncılığının başlatılmasıyla ilgili girişimler incelendiğinde, toplumsal isteklerden daha ziyade siyasi iktidarların kararları ile yayına başladıkları anlaşılmaktadır. 1990’da yasal olmamakla beraber kamu tekeline son veren özel yayıncılığın başlamasında da siyasi iradenin isteği ve işbirliği gözlenmektedir. İktidarın nimetlerinden yararlanmak isteyen özel yayıncıların iktidara yakın durarak onun gücünü pekiştirmesine katkı sağlayabileceği düşüncesi, siyasal iktidarların da özel yayıncıları desteklemesine sağlamıştır. Türkiye’de özel yayıncılığın başlamasının dünyada yükselen siyasi ve ticari eğilimler, içeride ekonomik güç merkezlerinin televizyonu ticari amaçlarının uzantısı olarak kullanma istekleri ve siyasi partilerin bu eğilimlerle, çıkarları doğrultusunda işbirliği yapma isteklerinin bir birleşimine dayandığı ileri sürülebilir (Ünlüer 2005: 194).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de özel/tecimsel radyoculuğun, başlangıcından günümüze kadar geçirdiği evreleri ve bugünkü durumunu örneklem ile ortaya koymaktır. Araştırma yöntemi olarak; öncelikle konu ile ilgili literatür taraması yapılarak gerekli bilgilere ulaşılmıştır. Bu incelemede örneklem olarak Konya ili merkezinden yayın yapmakta olan 12 adet özel/tecimsel radyonun tamamı ele alınmıştır. Konya’nın ilçe radyoları ve Konya dışından

bölgesel yayın yapıp, Konya’da da dinlenilebilen istasyonlar, inceleme dışında tutulmuştur. Konya’daki özel/tecimsel radyoların incelenmesinde radyo sahipleri veya yöneticileri ile derinlemesine mülakat metodu kullanılarak, hem kendi radyoları hakkındaki bilgiler alınmış hem de özel radyo yayıncılığı konusundaki düşünceleri öğrenilmiştir. Elde edilen bulgular çalışmada değerlendirilmiştir.

1. TÜRKİYE’DE ÖZEL/TECİMSEL RADYO YAYINLARININ BAŞLANGICINDAN, GÜNÜMÜZE KADAR YAŞANAN GELİŞMELER

Özel yayın kuruluşları çoğunlukla kar amacıyla yayıncılık alanına girmiş ticari işletmelerdir (Avşar ve Öngören 2003: 30). Tecimsel (Ticari/özel) radyo istasyonları, gelirlerini reklamlardan sağlarlar. Reklam alabilmek için, çok sayıda dinleyiciye ulaşmak isterler. Bu yüzden de ticari radyoların çoğu, farklı türlerde pop müziği çalıp, buna ilaveten yerel haberlere yer verirler (Chantler ve Haris 1997: 5). Bugün ülkemizde 1100’ün üzerinde radyo kanalı bulunmaktadır. Radyo ve Televizyon yayıncılığı alanını düzenlemek üzere RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu) oluşturulmuş, yayınların lisanslaması, frekans planlaması ve tahsisi çalışmaları devam etmektedir (ratem.org).

Avrupa’da 1980’lerden sonra, radyo ve televizyon yayıncılığında devlet tekelinin kırılması, özel radyoların sayılarının artması ve yayıncılık alanındaki gelişmeler Türkiye’yi de etkilemiştir. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde görülen alternatif radyolar, özgür radyolar yerine ticari radyoların daha yaygın olarak ortaya çıkışları, reklam gelirlerinin paylaşılması gibi ekonomik nedenlerin, ülkemizde daha etkin olduğu şeklinde yorumlanabilir. 1980’li yılların sonunda çeşitli gazeteler, yayıncılar ve video şirketleri özel radyo-televizyon yayınları yapmak için girişimlerde bulunmuşlardır. Hürriyet, Türkiye, Sabah Gazeteleri, Karacan Yayınları ve Nadir Gurubu başvuran kuruluşların başlıcalarıdır. 1985 yılı haziran ayında, özel radyo kurmak için, TRT’ye 106 başvurunun yapıldığı, dönemin genel müdürü tarafından açıklanmıştır (Cankaya 1997: 76).

Türkiye’de 1986 yılından itibaren uzaydaki iletişim uyduları vasıtası ile yabancı televizyon

yayımları halk tarafından izlenmeye başlamıştır. Yayın tekelini devletin ve TRT’nin elinde olmasına rağmen, bir şey yapılamamıştır. Çünkü, uydu yayımlarını alabilecek çanak anteni olanlar, istedikleri yabancı kanalları izleyebilmişlerdir. 1988 yılından itibaren PTT’nin bu uydu yayımlarını, isteyenlere abonelik sistemi karşılığında ulaştırması ile de TRT’nin tekelini delinmiştir. Üstelik zamanın cumhurbaşkanı Turgut Özal da yurt dışından Türkiye’ye yapılacak Türkçe televizyon yayınlarının yasal bir sakıncasının olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. (Kaptan 2002: 65). 1989 yılında yasa dışı olarak kurulan ilk televizyon kanalı; Star Televizyonu olmuştur. Bu televizyonun en önemli özelliği; ortaklarından birinin, cumhurbaşkanı Özal’ın oğlu olmasıdır. Zaten ticari yayıncılıkta yasa dışı yolu açan da bu ayrıcalıklı durum olmuştur (Yazıcı 1999: 56). Merkezi Almanya’da olan ve Magic Box şirketi tarafından işletilen, “Türkiye’nin ilk özel televizyonu” sloganıyla yayınlarını istediği biçim ve içerikte sürdüren Star 1’in, doğrudan Türkiye’ye yönelik yayın yapan bir TV kanalı olması, bazı hukuksal sorunları ortaya çıkarmıştır (Sarmaşık 2000: 114). Aslında sorunun temelinde, Türk yayın hukukunun zamanında gerekli önlemleri almaması sonucu, yasal olmayan durumların ortaya çıkması ve bir kaosu yaşamış olması yatmaktadır (Aziz 2002: 219).

Bu dönemde özel radyo televizyonların, gayri resmi olarak yayımlara başlamış olması, bu kuruluşların, korsan radyo ve televizyonlar olup olmadığı sorgulamasına yol açmıştır. Bu tip radyoların politik amaçla kurulmuş olanlarına clandestine radyolar denirken, politik amaç taşımayan radyolara ise, Pop-Pirate radyolar denilmektedir. Türkiye’de 90’lı yıllarda kurulan bu radyolar da Pop-Pirate radyolar olarak değerlendirilmektedir (Akarcılı 1993:2).

Özel radyo-kamusal radyo konusunu kamuoyunda tartışanlar, haber alma özgürlüğünün TRT tekelini ile sınırlandırılmasını eleştirmiş, dinleyicilerin seçme haklarının da sınırlandırıldığını ileri sürmüşlerdir. Devletin yayın tekelini savunan görüştekiler ise, TRT’nin tekelinin kaldırılmasının, ülkemizin güvenliği ve bütünlüğü açısından sakıncalı olduğu görüşünü savunmuşlardır. Bu görüştekiler, ancak belediye, üniversite gibi kamu kuruluşlarının, eğitim amacı ile radyo ve televizyon yayınları yapma

hakkına sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir (Cankaya, Cumhuriyet Ansiklopedisi). Hatta bu dönemde birçok belediye ve üniversite, radyo yayınlarına başlamıştır.

Zamanın başbakanı yayınlar için hem TRT hem de PTT’nin elinde verici bulunmasını uygun görmemiştir (Yazıcı 1999: 55). Bu nedenle, 1989 yılında TRT vericileri ve teknik personelinin PTT’ye devri Ulaştırma Bakanlığı’nca tamamlanmıştır. Bu dönemde TRT’nin yayın tekeline rağmen, Polis, Meteoroloji, Bakanlık, KİT ve üniversite radyoları yayınlarını sürdürmüşlerdir. Bu kamu kurumu radyolarının yanı sıra, tecimsel amaçlı radyo yayınları da bu dönemde yayınlarına başlamışlardır. Türkiye’de yayın hayatına başlayan ilk tecimsel radyolardan en çok bilinenleri; Süper FM, Best FM, Show Radyo, Power FM, Number One, Energie FM, Radyo Tek ve Genç FM’dir (Cankaya 2000: 36). Bu dönemde anılan radyoların dışında, Anadolu’nun birçok şehrinde radyo yayınlarına başlanmıştır. Kuruluş maliyetinin televizyona göre düşük olması ve program üretiminin ucuzluğu da radyo sayısını hızla arttırmıştır (Kaptan 2002: 63). Böylece 1950 yılında televizyonun Türkiye’de yayınlarına başlaması ile ikinci plana düşen radyo, 1990’dan itibaren tekrar popüler hale gelmiştir (Çakır 2005: 42)

Özel radyo ve televizyonların siyasete doğrudan ve dolaylı müdahaleleri karşısında 1992 yılında radyo ve televizyonlara karşı Ulaştırma ve İçişleri Bakanlıkları çeşitli kapatma girişimlerine başlamış ve bunun sonucu özel radyo ve televizyonlarla hükümet yetkilileri arasında yoğun çatışmalar ve uzlaşma görüşmeleri yaşanmıştır (Avşar ve Öngören 2003: 18). 1993’ün Nisan ayında Ulaştırma Bakanlığı’nın yurt içinden yayın yapan 500’den fazla radyoyu kapattırması, toplum tarafından siyah kurdelalar takılarak protesto edilmiştir. Bu yasak, 1993 Temmuz’unda Anayasanın 133. maddesinin değiştirilmesi ve özel radyo televizyon yayınlarının yasal hale gelmesine kadar sürmüştür. Bu anayasa değişikliği ile birlikte, radyo televizyon yayınlarında devlet tekeli de ortadan kalkmıştır. Bu değişiklik aynı zamanda TRT’nin de özerk olması hükmünü getirmiştir. Bu değişiklikten sonra 20.04.1994’de Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile

hem TRT’nin hem de özel radyo ve televizyonların aynı kurallara uyması gerektiği belirtilmiştir. 1994’de çıkan bu yasa aynı zamanda Radyo Televizyon Yüksek Kurulu (RTYK) yerine, Radyo Televizyon Üst Kurulu’nu (RTÜK) getirmiştir (Cankaya 2000: 38).

3984 sayılı bu kanunun amacı, radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir. Kanun’un kapsamı ise; her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga ve diğer yollarla yurt içine ve dışına yapılan radyo ve televizyon yayınları ile ilgili hususları kapsar (Kocahanoğlu: 1995:29). Bu yasaya göre, ülkenin % 70’ine ulaşan radyo ve televizyon yayınları “Ulusal Yayın”, bir bölgenin % 70’ine ulaşan radyo ve televizyon yayınları “Bölgesel Yayın” ve sadece bir ilin hudutları içinde alınabilen yayın yapan kuruluşların yayını “Yerel Yayın” adı ile anılmaktadır (number1forum.com).

3984 Sayılı Kanundan önce yaklaşık 2000 radyo ve 500 televizyon kuruluşu, frekans kullanımı ve yayın içeriği yönünden denetimsiz olarak yayınlarını sürdürmekteydi. 20.04.1994 tarihinde 3984 Sayılı Kanun kabul edilerek yürürlüğe girmiş, bu andan itibaren yayın kuruluşlarının Kanunun öngördüğü yayın ilkelerine uygun hareket etmeleri yasal zorunluluk haline gelmiştir. 3984 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, Ulusal Radyo ve Televizyon Frekans Planı yapılmış ve bu sırada hazırlanan yönetmelikler çerçevesinde yayın lisansı ve yayın izni verilmek üzere başvuruların yapılmasına dair duyurular yayımlanmıştır. Bu duyurular neticesinde, Kanunun öngördüğü şartlara uygun olarak, 1186 radyo ve 261 televizyon kuruluşu lisans başvurusunda bulunmuş, bunların dışındaki radyo ve televizyonlar yayından men edilmiştir. Böylece, radyo ve televizyon kuruluşları ile ilgili ilk eleme gerçekleştirilmiş ve 814 radyo ile 239 televizyon kuruluşunun kontrolsüz yayınlarına fiilen son verilmiştir (byegm.gov.tr).

Yaklaşık dört yıl süren yasanın bir nedeni de siyasetçilerin özel radyo televizyon yayıncılığını denetim altında tutmaya yönelik bir işbirliği olarak da değerlendirilmektedir (Ünlüer

2005: 194). 3984 Sayılı Yasa'dan sonra, bu radyo kanalları, özel televizyon kanalları gibi kayıt altına alınmıştır. Frekans tahsisinden yararlanabilmek için RTÜK'e kayıt yaptırmak zorunda bulunan pek çok radyo kanalı, kayıt için başvuru yapmış, fakat bazıları yayınlarını sürdürmemiştir (Aziz 2002: 229).

3984 sayılı yasanın olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsetmek mümkündür. Yasanın olumlu yönleri şunlardır (Yazıcı 1999: 56):

1. *Hem kamu hem de özel yayıncılığı düzenlemektedir,*

2. *Tekelciliği önlemektedir ve demokrasiden yanadır,*

3. *Enterferans sorununun çözümünü şart koşmaktadır,*

4. *Frekans alanındaki anarşi ve gasp durumunu önlemekte, frekansların kamu malı olduğunu savunmaktadır,*

5. *Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi'nde de yer alan haber almak hakkı, reklam sınırlamaları, bazı ürünlerin reklamının yapılmasının yasak olması (tütün, pornografi, alkol, sigara vb.) şiddetin yasaklanması ve çocukların şiddetten korunması vb. ilkeler de yasada yer almaktadır,*

6. *RTÜK'e mali olarak özerklik sağlamaktadır,*

7. *RTÜK'ün uygulayacağı yasaklar ve cezalarla ilgili mahkeme yolunu açık tutmaktadır,*

8. *Siyasi partilere eşit şans tanınması için seçim zamanında yayınlara sınırlandırma getirmektedir,*

9. *Yayın yoluyla lotaryayı engelleyerek, yayıncılığın kullanılarak kamunun sömürülmesini önlemektedir,*

10. *Türkiye'deki ulusal kültür ve yerel kültürlerin, kültür emperyalizminin etkisinden korunmasını amaçlamaktadır,*

11. *Yayıncılığın etik standartlarıyla çelişen uygulamalara açıklık getirmektedir,*

12. *RTÜK üyelerine yolsuzluğa neden olabilecek özel işler yapma konusunda sınırlandırmalar getirmektedir,*

13. *Yasadışı özel radyo-televizyon şirketlerinin durumunu olduğu gibi kabul etmeyerek, haksız bir müktesep hak doğmasına engel olmaktadır,*

14. *Yayın şirketleri tarafından kullanılacak cihazların teknik kalitelerinin uluslar arası standartlara uygun olmasını şart koşmaktadır,*

15. *Özel şirketlere, TRT gibi eğitsel, kültürel ve sanatsal programlar yayınlaması konusunda yaptırımlar getirmektedir."*

Batı'da olduğu gibi, radyo özel radyo yayınlarında canlı, dinamik bir yayın formatı benimsenmiştir. Yayınlarda kişiye yönelik, karşılıklı ilişki kuran, özel gereksinmelere yanıt veren bir yayın akışı ortaya çıkmıştır. TRT'nin yıllardır merkezietçi bir yaklaşımla yürüttüğü radyo yayınları, özel kanallarla gerçek bir yerel yayına dönüşmüştür. Bunun sonucu olarak, yerel haberlerin o topluma duyurulmasında radyo, bir kitle iletişim aracı olarak asli görevini yapma durumuna gelmiştir. Özel radyoların gelir kaynaklarına gereksinimleri olduğundan, reklam pastası büyümüştür (Aziz 2002: 232).

3984 sayılı yasanın olumsuz yönleri ise şu ifadelerle sıralanmaktadır (Yazıcı 1999: 60):

1. *Medyanın sadece bir bölümüne düzenleme getirdiğinden başarılı olamamıştır,*

2. *RTÜK üyelerinin parlamento içindeki iktidar-muhalefet esası ile seçimi yanlışır,*

3. *Yasanın geç çıkması yasa dışılığın yasallaşmasına neden olmuştur,*

4. *RTÜK üyeleri yayıncılık gereksinimlerini değerlendirebilecek deneyime ve özelliklere sahip olmalıdır,*

5. *Yasa RTÜK'e TRT'yi denetleme görevini vererek Anayasa ile çelişmektedir. Bu çelişki, Anayasa'da yer alan özerk kamu yayın hizmeti ilkesinden dolayı ortaya çıkmaktadır,*

6. *Yasadaki tanımlamaların çoğu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi'nden alındığından, radyo için gerekli olan bazı terimler açıklanmamıştır, ya da çeviri hatalarından dolayı mantiken yanlış anlamlar içermektedir.*

7. *Yayın çalışanlarının haklarından ve bu hakların korunmasından söz edilmemektedir,*

8. *TRT ve PTT'ye verilen vericilerden söz edilmemiştir. Oysa Anayasa Mahkemesi 1990 yılında, vericilerin TRT'ye iade edilmesi için yeni bir yasa yapılması kararı vermiştir.*

Özel radyo ve televizyon yayınlarının olumsuz yansımaları da şöyle sıralanmaktadır (Çaplı 1990: 318):

1. *Özel girişimin yayıncılığa başlaması ile eleştirilen kamu tekelciliği yerine özel girişim tekeli ortaya çıkmaktadır.*

2. *Ticari yayıncılar ürettikleri ya da yayınladıkları programlardan dolayı toplumsal düzeyde sorumluluk duymamaktadırlar.*

3. *Ticari yayın sistemlerinde yayıncıların ve onların finansörlerinin çıkarları, izleyici çıkarlarından önce gelmektedir.*

4. *Ticari yayın sisteminde kar elde etmenin öncelikli amaç olması, en fazla kitleye ulaşmanın hedeflenmesi nedeni ile yayınlar çeşitlilik gösterememekte, tekdüze olmaktadır.*

TRT yayıncılığına ciddi bir seçenek olarak sunulan; daha nitelikli ve çok sesliliği sağlayacağı varsayılan özel radyo ve televizyonlar, bu yöndeki beklentilere sansasyon, cinsellik, şiddet gibi unsurlarla yüklü, toplumun en düşük beğeni düzeyine seslenen içeriklerle karşılık vermişlerdir. Rekabet diye yaptıkları şey ise, birbirlerinin yaptıklarını tekrarlamaları ve çok seslilik bekleyenleri düş kırıklığına uğratmalarıdır (Ünlüer 2005: 194). Türkiye’de ticari radyo-televizyon yayıncılığı büyük sermaye guruplarının elindedir. 3984 Sayılı Yasa’nın 4. maddesinde radyo ve televizyon yayınlarının kamu hizmeti yayıncılığı anlayışı içinde yapılacağı belirtilmesine rağmen, yayınlar daha çok izlenmek ve daha çok reklam almak, daha çok kar elde etmek ve güçlü bir baskı gurubu oluşturmaya yöneliktir. Sermaye gurupları kitle iletişim araçlarıyla çok sayıda kişiye ulaşabilmekte, izleyici ve dinleyicilere diğer yatırım alanlarının tanıtımını yapabilmektedirler. Büyük sermaye gurupları yayınlarıyla siyasi güçler üzerinde de baskı yaratarak alınan kararlar üzerinde etkili olabilmektedirler (Kaptan 2002: 78).

1990’da özel radyolar yayına başladığında, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nin Dekanı olan ve Fakülte bünyesindeki radyo stüdyosundan, üniversite radyosu olarak (Radyo Radyo) yayınlara başlanması talimatını veren Prof. Dr. Aysel Aziz de özel radyoların olumsuz yönlerini şöyle belirtmektedir:

Yayınlara hazırlıksız başlandığından, eğitim almamış yayıncı, yapımcı, sunucu, DJ gibi yayın elemanları ortaya çıkmıştır ve bir kısmı halen el yordamı ile yayın yapmayı sürdürmektedir. Bu insanların kullandığı bozuk Türkçe ve

argo konuşmaların olumsuz etkileri olmaktadır. Özel yayıncılığın başlaması yasal olmadığı için, herhangi bir denetim tanınmadan, her isteyen her şeyi söyleyebileceği bir kişisel alan olarak algılanmıştır. Radyo ve televizyon yayınları ile kanalların birbirlerini karalamaları olgusu ile de karşılaşmıştır (Aziz 2002: 232).

Ülkemizde tekelleşmenin önlenmesi ve iletişim araçlarının toplumun her kesimine dağılabilmesi için, birtakım yapısal düzenlemeler yapılmıştır. Bu amaçla özel radyo ve televizyon kuruluşlarının uyması gerekli asgari idari, mali ve teknik şartları ile yayın alanı, yayın saati ve süreleriyle ilgili esaslar Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından tespit edilir. 3984 sayılı Kanun’un 29. maddesine göre, siyasi partiler, dernekler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, vakıflar, mahalli idareler ile bunlar tarafından kurulan veya bunların ortak oldukları şirketler, iş ortakları, birlikler ile üretim, yatırım, ihracat, ithalat, pazarlama ve finans kurum ve kuruluşlarına radyo ve televizyon yayın izni verilmez; bu kuruluşlar radyo ve televizyon yayın izni almış şirketlere ortak olamazlar. Bu kanuna göre radyo ve televizyon yayın izni, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre sadece radyo ve televizyon yayıncılığı, haberleşme, eğitim, kültür ve sanat amacıyla kurulmuş anonim şirketlere verilir. Aynı şirket ancak bir radyo ve televizyon işletmesi kurabilir (Avşar ve Öngören 2003: 31).

RTÜK’ün görevleri; düzenleme, izleme ve ceza olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. 3984 sayılı yasa ile Radyo Televizyon Üst Kurulu’na yayıncılık faaliyetlerini teknik, idari ve program içerikleri bakımından disipline etmek ve gözetlemek görevi verilmiştir. Yasanın geçici maddesi RTÜK’e frekans planlaması görevini de vermiştir, fakat bu görevi zamanında tamamlayamamıştır. RTÜK, sadece program içeriklerini denetleyen ve kapatma cezası veren bir organ olarak görülmüştür. Aynı yasa ile reklam süreleri sınırlandırılmış, seçimler sırasında siyasi propaganda ve cevap hakkı konusuna da sınırlandırmalar getirilmiştir. Çocukları şiddetten koruma, pornografik programların yasaklanması vb. RTÜK tarafından gerçekleştirilmiştir (Yazıcı 1999: 56).

Türkiye’de özel radyo televizyon yayıncılığı, çoğulculuğu sağlamak, devlet güdümündeki

TRT yayıncılığına karşı, daha özgür bir yayıncılık gerçekleştirmek için savunulabilir. Türk kamuoyu İski, İlksan, Türkbank ve diğer bazı bankalarla ilgili yolsuzlukları, Susurluk olayını ilk önce özel kanallardan öğrenmiştir (Ünlüer 2005: 160). Yayın formatı ne olursa olsun tüm özel kanalların uzun ve kısa haber bültenlerini yayınlamaları yasal bir zorunluluktur. Müzik ağırlıklı yayın yapan radyo kanallarında bu zorunluluk 90 saniye ile 5 dakika arasında değişen uzunlukta haber bültenleri ile yerine getirilmektedir (Aziz 2002: 232). Buna rağmen, hiç haber yayınlamadan yayın yapan kanallar varlıklarını hala sürdürmektedirler. Araştırmamızın inceleme konusu olan Konuya'daki özel kanalların bir kısmında da bu olguya rastlanmıştır.

Özel radyoların çoğunluğunda müzik, haber ve reklamdan oluşan yayınlar yapılmaktadır. Söz programı olarak Talk Show programları yapılmaya çalışılmakta, ancak bunların çoğu Türkçe'nin özensiz ve yanlış kullanımından dolayı eleştiri almaktadır. Bu radyoları kuranlar değişik iş alanlarından olmakla birlikte gazete ve televizyoncular tarafından kurulan radyolar da bulunmaktadır. Örneğin; TGRT FM, Radyo D, NTV Radyo, Show Radyo gibi (Cankaya 2000: 40). Özel radyoların büyük bir kısmı müzik ağırlıklı yayın yaparken, çok az bir kısmı söz ağırlıklı yayın yapmaktadır. Bunlara örnek olarak NTV Radyo, CNN Türk Radyo gibi ulusal çapta yayın yapan radyolar verilebilir. Söz ağırlıklı radyo kanallarının önemli bir kısmı ise, din ağırlıklı söze dayanan programlar yapmaktadırlar. Hatta bunların içinde verilen müzikler de ilahilerin ağırlıkta olduğu tasavvuf müziğinden oluşmaktadır. Özel radyoların müzik formatlı yayın kanallarında ise Türk müziği çeşitleri, arabesk ve Batı müziği çeşitleri yer almaktadır (Aziz 2002: 231). Bu müzik türlerinin ağırlığına bakıldığında ise Türk pop müziği ve arabesk müziğin ilk sırayı aldığı görülmektedir.

Bu dönemde sayıları hızla artan özel radyolara eleman yetiştirmek için açılan kurslar ve seminerler gençler arasında büyük ilgi görmüştür. Diğer taraftan müzik eserlerini izinsiz kullanan özel radyolar ile kaset firmaları ve sanatçılar arasında telif hakkı sorunları gündeme gelmiştir. Müzik Yapımcıları Derneği (MÜYAP) ile Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği

(MESAM) özel radyolardan şikayetçi olmuştur. MÜYAP ve sanatçılar da eserlerinin izinsiz ve sorumsuzca kullanıldığını öne sürerek savcılığa dilekçe vermişlerdir (Çakır 2005: 42).

Bugün birbirine yakın yayın formatlarıyla yayın yapan radyo istasyonlarını ancak cingillerinden ayırt edebiliyoruz. İşte bu kargaşa yüzünden tecimsel kaygılardan uzak, devlet ve yerel yönetimlerin desteğini alan kültür ve eğitim işlevi taşıyan alternatif radyo istasyonlarına gereksinim duyulmaktadır. Bütün demokratik ülkelerde örnekleri gördüğümüz bu yayıncılık tarzının ülkemizde de olabilmesi için, yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Özel radyolarda 50 bine yakın insanın çalıştığı tahmin edilmektedir. Ne kadar düzeysiz olursa olsun, yaptıkları programlar dinlenince de, yaptıkları işin doğru olduğuna inanan radyocular ortaya çıkmıştır. Egemen anlayış ise DJ'lik sistemi üzerine oturmıştır. Sabahtan akşama kadar popüler müzik ürünlerini dinleten bu radyolarda, söz'den anlanan ise; DJ'lerin saçma sapan konuşmaları olmuştur (Soydan, ilef.ankara.edu.tr). Az sayıda nitelikli yayın yapıp, nitelikli eleman çalıştıran radyoları bu yargılamanın dışında tutmakta da fayda bulunmaktadır.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi tarafından 2006 yılında 14 ilde 15 yaş ve daha üstündeki 4606 kişi üzerinden gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, radyo yayınlarına güvenenlerin oranı % 52.6 olarak belirlenmiştir. Yine RTÜK tarafından 2007'de 21 ilde 4501 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen Radyo Dinleme Eğilimleri Araştırması sonuçlarına göre; dinleyicilerin 30.2'si çok sık, %49.7'si ara sıra dinlediğini belirtmiştir. Gençlerin yaşlılardan daha sık radyo dinledikleri, yaş yükseldikçe radyo dinleme oranının düştüğü saptanmıştır. Bu araştırmaya göre radyo, % 66.9 oranında evlerde, % 31.1 işyerlerinde, % 25.1 ise arabada, yolculukta dinlenilmektedir (Çetinok 2007: 65).

Ülkemizde radyo yayıncılığında bir başka gelişme de internet yayıncılığıdır. Bu radyoların öncülüğünü üniversite radyoları yapmıştır. Tematik yayıncılık açısından internet radyo

yayıncılığı, yeni bir çığır açmıştır (Tekinalp 2003: 63). Özel radyo ve televizyon kuruluşları, yayınlarını en gelişmiş teknolojik olanakları kullanarak sürdürmekte ve izleyiciye ulaştırmaktadırlar. Geçen zaman içinde radyo ve televizyon yayıncıları, dünyadaki gelişmeler ışığında gerek içerik gerek teknik bakımdan yayınlarının kalitesini yükseltmek suretiyle kendilerini geliştirirken, izleyicilerin de bu çabalar karşısında beğenileri ve duyarlılıkları daha gelişmiş, beklentileri daha artmıştır. Radyo ve televizyon yayıncılığı ticari bir faaliyet olmakla birlikte, radyo ve televizyon kuruluşları sundukları hizmetin özelliği nedeniyle ne diğer ticari kuruluşlarla ne de kamu hizmeti veren diğer kuruluşlarla bir tutulabilirler. Türkiye’de radyo televizyon yayınları, nüfusun çok önemli bir bölümü için bilginin ana kaynağıdır ve radyo ve televizyon yayınlarında en önemli unsur kamunun menfaatleridir. Eğitim ve kültürün gelişiminde, çeşitliliğin ve çok sesliliğin sağlanmasında, bilginin temininde ve kamuoyuna nesnel olarak sunulmasında radyo ve televizyonların önemli bir görevi vardır. Bu nedenle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu daima, 3984 Sayılı Yasanın 4. maddesinde de belirtildiği gibi radyo ve televizyon yayınlarının hukukun üstünlüğüne, Anayasanın genel ilkelerine, temel hak ve özgürlüklere, milli güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılmasını gözetmektedir (Karaca 2005).

TRT radyo kanalları ile ilgili yasal tanımlamalar, özel radyolar için de geçerlidir ancak TRT radyolarından içerik açısından farklılıkların olması yanında, bu radyoların yapılarında da farklılıklar vardır. Örneğin, özel radyoların yayın birimlerinde sarı basın kartına sahip yayıncı eleman sayısı; ulusal kanallar için en az 30, bölgesel kanallar için en az 6, kentlerde yerel kanallar için en az 2, ilçelerde bulunan radyo kanalları için ise en az 1 kadrolu yayın elemanının bulunması gerekmektedir (Aziz 2002: 230). Başlangıçta müzik ağırlıklı olarak yayınlara başlayan özel radyolar zamanla kendilerine ait yayın formatına ve hedef kitleye sahip olmuşlardır. Bugün söz ve müzik ağırlıklı olmak üzere iki farklı yayın formatına sahip olan radyolardan, müzik ağırlıklı olanlar, çoğunluğu oluşturmaktadır (Çakır 2005: 45).

Yerel radyolar, yerel kültüre ve yerel haberlere ağırlık verdikleri ve bunu, dinleyicilerini dünyada olan bitenden koparmadıkları sürece, günümüz insanının beklentilerine cevap olabileme ayrıcalığına sahip, yegane araç olma özelliğini sürdürmektedirler (Eryılmaz 2005: 80). Yıllar süren devlet tekeli ve sonrasında kanuna aykırı olarak radyo ve televizyon yayınlarına başlanmış olduğu ve denetimsizliğin getirebileceği sakıncalar düşünüldüğünde, bu alana düzenleme getiren bir kanunun çıkartılmış olması bile kanaatimizce olumlu bir gelişmedir. Şu anki eksikliklerinin giderilmesi ve Türkiye’de kanunun tam anlamı ile uygulamaya geçmesi durumunda, ülkemizdeki yayıncılığın daha da gelişeceği düşünülebilir. Kanunla yasal hale gelen özel radyoların olumlu ve olumsuz yönleri konusundaki tartışmalar halen devam etmektedir.

2. KONYA’DA YAYINLARINI SÜRDÜREN ÖZEL/TECİMSEL RADYOLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

2.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmada derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Mülakatlar önceden randevu alınmak şartı ile Konya’daki özel radyoların ilgili kişileri ile kendi radyo istasyonlarında 2008 yılı mayıs ve haziran aylarında değişik tarihlerde gerçekleştirilmiştir. 12 adet radyonun yönetici veya ilgili kişileri ile yüzyüze görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede radyolarının kuruluş amaçlarından başlanıp, günümüze kadar geçirdikleri aşamalar, yayın ilkeleri, hedefleri, teknik altyapıları, personellerinin eğitimleri, yayın içerikleri ile ilgili sorular sorularak ses kaydı alınmış, daha sonra bu ses kayıtları teker teker çözümlenmiş ve bu çalışmada değerlendirilmiştir.

2.2. ARAŞTIRMA BULGULARI

2.2.1. RADYO MAVİ (FM: 91.1)

Radyo Mavi ile ilgili bilgiler Radyo Mavi Genel Koordinatörü Hülya Yeşildal ile 01.07.2008 tarihinde saat 12.15’te Radyo Mavi’de yapılan görüşme neticesinde elde edilmiştir.

2.2.1.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Radyo Mavi 2006 yılında ABK Şirketler Grubu tarafından kurulmuştur. Radyo Mavi Genel Koordinatörü Zeki Kazım Arslan, asıl kuruluş amaçlarının, üniversite öğrencilerinin ihtiyacını karşılamak olduğunu belirtmektedir.

2.2.1.2. Amaçları

Radyo Mavi'nin kuruluş amaçları, 10 Temmuz 2005 yılında, kuruluşundan önce yapılan açıklamada şöyle sıralanmaktadır:

"1. Yayın politikası, hareketli ve tempolu müzikler eşliğinde hedef kitlemizi eğlendirecek ve pozitif enerji hissettirecek programlardır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken husus; hareket ve temponun gürültü düzeyine taşınmaması olacaktır.

2. Yapılacak olan gerek müzik yayınlarında, gerek paket, gerekse canlı yayınlarda politik ve siyasi içeriğe kesinlikle yer verilmeyecektir.

3. Gerçek, dürüst ve tarafsız, seviyeli yayıncılık ilkelerine bağlı kalınacaktır.

4. Aynı hedef kitleye sesleniliyor olması ve birbirine yakın frekans aralığına sahip olunması nedeniyle Radyo Üniversite ve Selçuk Üniversitesi yönetimine karşı olumsuz ya da yanlış yayın yapılmaması,

5. Sosyal ahlak ve etik kurallarına aykırı içerikli program ve müzik yayını yapılmaması,

6. Ticari rekabet esaslarına ters düşecek sözlü saldırılardan kaçınılması,

7. Reklam ve sponsorluk yayınları ve süreleri konusunda Mavi Radyo Reklam Birimi tarafınca bildirilecek olan talimatların uygulanması, bu süreler haricinde reklamı ya da sponsorluğu yapılan firmanın isim ve hizmetlerine değinilmemesi."

Şirket yöneticilerince Mavi Radyonun, ticari bir amaç gütmeyen, ABK şirketler grubu tarafından finanse edilen bir radyo olduğundan, reklam toplamak için bir ekip oluşturulmadığı, sadece kendilerine başvuran firmaların reklamlarının yayımlandığı belirtilmektedir.

2.2.1.3. Teknik Altyapı

Radyo Mavi, Konya'nın bir ilçesi olan Çumra'daki vericisi ile FM bandı 91.1 frekansından yayın yapmaktadır. Firma yöneticilerinin açıklamalarına göre, aslında 5 KW güce sahip vericilerini, yakın frekansta bulunan (91.5 Radyo Üniversite ve 89.9 Show Radyo) diğer radyolara sarkmaması için 2 KW gücü ile çalıştırmaktadırlar. Yayın otomasyon programı olarak, Solea kullanılmaktadır. Radyo Mavi 5 odalı bir apartman dairesinden yayın yapmaktadır. Bu odalar, stüdyo prodüksiyon, reklam departmanı, yönetim ve konuklar için ayrılmıştır. İki stüdyosu bulunan radyonun bir stüdyosu yayın, diğeri kayıt ve montaj için kullanılmaktadır.

Radyo Mavi'de 1 prodüksiyon sorumlusu, 1 reklam sorumlusu, 1 teknik sorumlu ve 4 programcı olmak üzere toplam 7 kişi çalışmaktadır. Radyonun bir de genel yayın yönetmeni bulunmaktadır. Bu 7 kişiden sadece 1'inin radyo eğitimi aldığı, yayın yönetmeni dahil, diğerlerinin böyle bir eğitim almadıkları öğrenilmiştir. Çalışan 4 kişinin ise tiyatro eğitimi aldıkları söylenmiştir.

2.2.1.4. Hedef Kitle

Radyo yöneticileri asıl hedef kitlelerinin gençler, öğrenciler ve esnaf olduğunu belirtmektedirler. Burada açıklanmasında yarar olan bir husus, Radyo Mavi'nin bağlı olduğu ABK şirketler grubunun, Konya'da çok sayıda öğrenci yurdunu işletiyor olmasıdır. Bu bakımdan düşünüldüğünde, hedef kitesine doğrudan hitap edebileceği bir yayın kuruluşunun sahibi olmalarıdır.

2.2.1.5. Yayınlar

Saat başı haberlere yer verilen canlı yayınlarda hedef kitlesinin beklentilerine uygun olarak, daha çok hareketli tarzda pop, rock, ve hip hop tarzında müzik yayınlanmaktadır.

2.2.2. RİBAT FM (FM: 94.8)

Ribat FM ile ilgili bilgiler Ribat FM personeli Salih Çoban ile 13.06.2008 tarihinde saat 15.30'da Ribat FM'de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.2.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Ribat FM, Ribat Cemaati’nden Abdullah Büyük Hoca Efendi ismiyle tanınan bir kişinin öncülüğünde, 1994 yılında kurulmuştur. Konya’da 16 ilçe ve Türkiye’de 6 ilde yayınlarını sürdürmektedir. Ayrıca uydu yayınları da bulunmaktadır.

2.2.2.2. Amaçları

Ribat Cemaatinin kurduğu Ribat FM’in amacı, dini bir radyo olarak, dine hizmet etmek olarak ifade edilmiştir.

2.2.2.3. Teknik Altyapı

6 adet stüdyosu bulunan radyonun bu stüdyoları haber, kayıt, röportaj gibi ayrı işler için tahsis edilmiştir. 12 personelin çalıştığı radyoda bir kişi genel müdür, bir kişi de yayın müdürlüğü görevini yürütmektedir. 12 kişinin hiçbiri radyo yayıncılığı eğitimi almamıştır. Yöneticiler ise İlahiyat Fakültesi mezunlardır.

2.2.2.4. Hedef Kitle

Radyo çalışanı Salih Çoban, hedef kitlelerini “insanlar” olarak ifade etmektedir. Müzik dinlemek isteyenlere hitap edilmediği ama dini motifli müziklerin yer aldığı belirtilmektedir. Herhangi bir siyasi partiye de yakın olmadıkları, bütün partilere eşit olduklarının altı çizilmektedir.

2.2.2.5. Yayınlar

Söz ağırlıklı yayın yapan radyonun program içerikleri de dini sohbetler ve anlatımlara dayanmaktadır. Saat başı haber bültenlerinin verildiği radyoda ayrıca gazetelerden köşe yazılarının okunduğu haber programı da bulunmaktadır. Haber programları için iki eleman tahsis edilmiştir. Ayrıca Radyo Dershanesi adlı programlarında derslerinin verildiği, hanımlar için de uzman doktorların katıldığı sağlık programlarının bulunduğu ifade edilmektedir.

2.2.3. RADYO EN (FM: 104.6)

Radyo En ile ilgili bilgiler Radyo En Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Kılıç ile 13.06.2008

tarihinde saat 22.00’da Radyo En’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.3.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

1992 yılında Ahu Radyo ismi ile Ahmet Hamdi Uçaran tarafından Ahu Radyo TV A.Ş. olarak kurulmuş, 2001 yılında ise Mehmet Kılıç tarafından satın alınmıştır. Radyonun resmi ismi halen aynıdır fakat kullanılmakta olan adı, Radyo En’dir. Radyo gelirlerinin reklamlardan sağlandığı belirtilmektedir.

2.2.3.2. Amaçları

Yazılı veya sözlü olarak radyonun amaçları belirtilmese de, dini yayınlara ağırlık vermesi nedeniyle amaçlarının dini yönde halkı bilgilendirmek olduğu yorumu yapılabilir.

2.2.3.3. Teknik Altyapı

Radyonun kurulduğu günden itibaren 1 KW gücündeki verici ile yayın yapmakta olan Radyo En’in birisi kayıt, diğeri canlı yayın stüdyosu olmak üzere, iki adet stüdyosu bulunmaktadır. Teknik cihazların ise RTÜK’ün istediği ölçütlere uyduğu belirtilmektedir. Radyonun yerinin kendilerine ait olduğu, bu nedenle ekonomik yönden zorlanmadıklarını belirttikler.

Beş kişiden oluşan yönetim kurulundan üçü aktif olup, ikisinin de formalite icabı olduğu, bu üç kişinin aslında başka işleri olduğu, radyoda programlarını yapıp gittikleri belirtilmektedir. Ayrıca aslında radyonun fazla elemana ihtiyacı olmadığı, bu yüzden sadece bir miksercinin kendilerine yettiği ifade edilmektedir. Yönetim Kurulu Başkanı’nın veteriner, yayın koordinatörünün ilahiyat fakültesi mezunu, çalışanların ise lise mezunu olduğu belirtilmiştir.

2.2.3.4. Hedef Kitle

1992’de kuruluşundan 2001 yılına kadar pop müzik dinleyicisine hitap eden radyonun 2001 yılında el değiştirmesinden sonra, yayın içeriği de değişmiştir. Genel bir kitleye hitap etmek istediklerini ifade etmelerine rağmen, radyonun dinsel ağırlıkta yayın yapması ister istemez

hedef kitlesini de bu kesim ile sınırlandırmaktadır.

2.2.3.5. Yayınlar

Daha çok ilahi, halk türküleri ve milli duyguları öne çıkartan müzikler yayınlanmaya çalışılmakta, pop müziğe ise yer verilmemektedir. Pop müzik çalınrsa, hedef kitlenin radyolarını dinlemeyeceği ifade edilmektedir. Canlı yayın programı olarak ifade ettikleri program; gün içinde yayınlanan istek programı olup, diğer canlı programların genellikle geceleri olduğu belirtilmektedir. Yani radyoda olması gereken sabit bir yayın akışının bulunmadığı, duruma göre davranıldığı anlaşılmaktadır. Radyonun sloganının “eğitim, kültür sanat kanalı” olduğu söylenmesine rağmen, radyo eğitimi almış bir kişinin dahi bulunmayışı, düşündürücüdür.

2.2.4. RADYO ÜNİVERSİTE (FM: 91.5)

Radyo Üniversite ile ilgili bilgiler Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo ve Televizyon Bölüm Başkanı Doç. Dr. Aytekin Can ile 14.06.2008 tarihinde S.Ü. İletişim Fakültesi’nde saat 14.00’te yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.4.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde faaliyet gösteren bir radyodur. 1994 yılında kurulmuştur.

2.2.4.2. Amaçları

Radyo Üniversite’nin iki temel amacı bulunmaktadır: Bunlardan ilki, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo ve Televizyon Bölümü öğrencilerine gerçek bir radyoda uygulama imkanı sağlamak, ikincisi de Konya’daki diğer radyolara örnek ve önder olarak yayıncılık alanında kaliteyi yükseltmektir.

2.2.4.3. Teknik Altyapı

Yayınlar Selçuk Üniversitesi Alaeddin Keykubat Kampüsü’ndeki İletişim Fakültesi stüdyolarından yapılmaktadır. 1 KW gücünde verici kullanılmaktadır. 2 kayıt ve 1 yayın stüdyosu bulunmaktadır.

Radyo Üniversitenin başında danışman ve yönetici konumunda öğretim üyeleri bulunmaktadır. Devamlı çalışanlar Selçuk Üniversitesi’ndeki öğrencilerden istekli ve yetenekli kişiler arasından seçilmektedir. Diğer çalışanlar ise, gönüllü olarak program yapan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışanların ortak özellikleri; yayıncılık eğitimi almış ve halen almakta olan kişilerden oluşmalarıdır.

2.2.4.4. Hedef Kitle

Öncelikli olarak üniversite öğrencileri ve eğitimli, sanata ilgi duyan dinleyiciler, Radyo Üniversite’nin hedef kitlesini oluşturmaktadır.

2.2.4.5. Yayınlar

Radyo Üniversite’nin yayınları, Konya merkez ve bazı çevre ilçelere ulaşmaktadır. Genel ilkeleri dürüst, objektif, tarafsız, seviyeli yayın yapmaktır.

Radyo Üniversite’nin birçok radyoda bulunmayan, ÜNTV ile ortak olarak yararlandığı bir haber merkezi bulunmaktadır. Bu haber merkezinin ulusal ajanslarla bağlantısının bulunması yanında, yerel haberleri takip eden ve düzenli bilgi akışı sağlayan muhabirleri ve gelen haberleri değerlendirip yayına hazırlayan profesyonel bir ekibi bulunmaktadır.

2.2.5. GÖZYAŞI FM (FM: 102.9)

Gözyaşı FM ile ilgili bilgiler Gözyaşı FM Yönetim Kurulu Üyesi Numan Karakuş ile 04.06.2008 tarihinde saat 15.20’de Gözyaşı FM’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.5.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Gözyaşı FM, Gözyaşı A.Ş.’ye bağlı olarak 24 Mart 1996 yılında dini nitelikli olarak yayınlarına başlamış bir radyo istasyonudur. Şirketin sahibi Haşim Akten’dir. Gözyaşı FM ile aynı adları taşıyan Gözyaşı dergisi ve Gözyaşı Sanat Merkezi bulunmaktadır. Birden fazla alanda faaliyet gösteren bu medya kuruluşunun çıkarıldığı dini ve edebi nitelikli kitapların yanı sıra, yurt içi ve dışında 1400’ün üzerinde görsel-dramatik etkinlik düzenlemişlerdir.

2.2.5.2. Amaçları

Gözyaşı FM Yönetim Kurulu Üyesi ve Teknik Müdürü Numan Karakuş, Mevlana ve Yunus felsefesinden hareketle, dinleyicilere tavsiye vermekten ziyade, kendi eksikliklerini dile getirerek farklı bir yayıncılık anlayışını sergilemeye çalıştıklarını ifade etmektedir.

2.2.5.3. Teknik Altyapı

Gözyaşı FM, 1996 yılında Kemerli Çarşı olarak bilinen iş merkezinin bir dairesinde başlangıçta 500 Watt’lık bir verici ile yayınlarına başlamış, zaman içinde 1000 watt’a, sonra da 5000 watt’lık vericiye geçilmiştir. Uydu yayınına da geçen Gözyaşı FM, RTÜK’ün uyarısı sonrasında Konya’daki uydu yayınlarını bırakmasına rağmen, İstanbul’daki uydu yayınlarını sürdürmektedir.

Gözyaşı FM Yönetim Kurulu Üyesi ve teknik müdürü Numan Karakuş’un ifadesine göre; Mevlana Hüdavendigâr canlı yayın stüdyosu ve Şems-i Tebrizi stüdyosu olmak üzere iki stüdyodan yayın yapmakta olan radyo, teknolojik yeniliklerden de yararlanmaktadır. 5 bilgisayarın yer aldığı canlı yayın stüdyosunda yayın sırasında programcının konsantrasyonunun bozulmaması için tonmaister görev yapmaktadır. Canlı yayın stüdyosu 12 konuğun aynı anda stüdyoda bulunabileceği bir kapasiteye sahiptir. Radyo yayıncılığı üzerine eğitim almamış olan çalışanlarından, radyonun yönetim kurulu üyelerinin ikisi yüksekokul, ikisi fakülte, ve üçü de lise mezunudur.

2.2.5.4. Hedef Kitle

Gözyaşı FM Yönetim Kurulu Üyesi Numan Karakuş, Gözyaşı FM’in düşünüldüğü gibi, bir cemaat ya da tarikat bağlantısı olmadığını, gelirlerini reklam ve program sponsorluğu yoluyla elde ettiğini belirtmektedir. Hedef kitlelerini ise, “kendileri gibi ateşe gitme tehlikesi ve tehdidi altındaki bütün insanlar, özellikle de gençliğini boşa geçirmemelerini istedikleri, genel anlamda herkes” olarak ifade etmektedir. Yapılan anketlerde yayınların daha çok ev hanımları, Mevlana Çarşısı esnafı ve dini geleceğini sürdüren aileler ve çocukları tarafından dinlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.5.5. Yayınlar

Dini nitelikli söz yayınları ağırlık taşımaktadır. Yapılan anket sonuçları da bunu doğrular niteliktedir. Bu radyoyu dinleyen kişilere sorulan sorulardan alınan cevaba göre bu dinleyicilerin % 91 dini nitelikli yayın yaptığı için dinlediklerini ifade etmiş, aynı dinleyicilerin % 64’ü söz programlarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

2.2.6. ROTA 97 (FM: 97.0)

Rota 97 ile ilgili bilgiler Rota 97 Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Korkmaz ile 08.04.2008 tarihinde saat 12.15’te Rota 97 FM’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.6.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

2007 yılı öncesinde Konya Kral FM A.Ş.’ye ait olan radyo, Panel Radyo Televizyon A.Ş. tarafından satın alındıktan sonra, Rota 97 ismi ile yayınlarına devam etmektedir. Konya merkezi ve ilçeleri ile birlikte Karaman ve Aksaray’da da dinlenebilmektedir. Geçim kaynağının sadece reklam geliri olduğu beyan edilmiştir.

2.2.6.2. Amaçları

Radyo yöneticisi Mustafa Korkmaz ile yapılan görüşmede radyonun amacı: “arabesk tarzında kaliteli müzik dinletmek” olarak ifade edilmiştir.

2.2.6.3. Teknik Altyapı

2 adet stüdyosu, 5 adet kadrolu çalışanı bulunan Rota 97 1 KW gücündeki bir verici ile Konya merkez ile bazı ilçelerine, Karaman ve Aksaray’ın bir kısmına yayınlarını ulaştırabilmektedir. Kurum yöneticisi Mustafa Korkmaz, ortaokuldan terk olduğunu söyleyerek, 15 yıldır bu işi yaptığını ifade etmektedir.

2.2.6.4. Hedef Kitle

Hedef kitle, arabesk müzik dinleyicileri olarak ifade edilmiştir. Radyo yöneticisi tarafından da bu radyonun hedef kitlesinin, varoş kesimi olduğu ifade edilmiştir.

2.2.6.5. Yayınlar

Müzik ağırlıklı yayın yapan radyonun, müziklerinin yarısı arabesk, diğer yarısı ise fantezi türündedir. Arabesk müzikler ise kendi ifadeleri ile en “damar parçalardan” oluşmaktadır. Radyo yöneticisince kaliteli radyo yayını, sadece radyodan net ses alınması olarak yorumlanmaktadır.

2.2.7. KONYA FM (FM: 99.5)

Konya FM ile ilgili bilgiler Konya FM Genel Müdürü Sami Bayrakçı ile 08.06.2008 tarihinde saat 11.15’te Konya FM’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.7.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Konya’nın ilk özel radyosu olarak 1991 yılında Muzaffer Görür ve Ali Tapan tarafından kurulan radyonun, 2004 yılına kadar ortak ve sahipleri zaman zaman değişmiştir. 2004’ten itibaren ise, Konya merkezli yayın yapan bölgesel televizyon kanalı KONTV bünyesine dahil olmuştur.

2.2.7.2. Amaçları

Kendi ifadelerine göre kuruluş amaçlarının, bir boşluğu doldurmak olduğu öne sürülmektedir. Ancak, bu boşluğun hangi boşluk olduğuna değinilmemektedir.

2.2.7.3. Teknik Altyapı

1000 Watt’lık verici ile yayın yapan radyoda 1 yayın stüdyosu, 1 yapım stüdyosu, 10 kişi de çalışanı bulunmaktadır. Bu kişilerin hiçbiri de yayıncılık alanında akademik eğitim almamış olup, pratikten yetişmişlerdir. Radyonun sadece yöneticileri üniversite mezunlardır.

2.2.7.4. Hedef Kitle

Hedef kitlelerini “herkes” olarak belirtmektedirler. Ancak yayınlarda tasavvuf müziğinin ve vaızların da yer alması, bu radyonun kitlesi hakkında ipucu vermektedir.

2.2.7.5. Yayınlar

KONTV ile aynı çizgide yayın yapan Konya FM’de Türk halk, Türk sanat ve tasavvuf mü-

ziği yanı sıra Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi olarak tanınan bir vaiz hocasının sohbetleri de günlük yayınlarda yer almaktadır. Yayınlar, Konya merkezi ile yakın il ve ilçelerin bir kısmından dinlenilebilmektedir. Radyo yayınları, internetten de verilmektedir.

2.2.8. RADYO NET (FM: 105.5)

Radyo Net ile ilgili bilgiler Radyo Net Reklam Direktörü Sema Üçler ile 16.06.2008 tarihinde saat 10.50’de Radyo Net’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.8.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Radyo kurulmadan önce reklam sektöründe bulunan yöneticilerin, ayrı bir dalda daha kazanç elde etme düşüncesi ile kurdukları bir radyodur.

2.2.8.2. Amaçları

Türk halk müziği ve Türk sanat müziği yayınları ile Türk kültürünün devamını sağlamak olarak belirtilmiştir.

2.2.8.3. Teknik Altyapı

Başlangıçta 500 Watt’lık verici ile yayına başlanan radyoda, şu an 1000 Watt’lık verici kullanılmaktadır. 1 adet kayıt, 1 adet yayın stüdyosuna sahiptir. Eğitim döneminde üniversite öğrencilerinden yararlanan radyonun çalışan sayısı 8-9’u bulurken, yaz dönemlerinde 4-5 kişiye düşmektedir. Yöneticilerinden biri grafik bölümü, biri hukuk ve diğeri, reklamcıdır.

2.2.8.4. Hedef Kitle

Radyonun yöneticilerine göre hedef kitleleri, eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan, daha ziyade çalışan kesim olarak ifade edilmiştir.

2.2.8.5. Yayınlar

Türk halk müziği ve Türk sanat müziği yayınları yanı sıra, rap parçalara da yer verilmekte, ancak arabesk müzik çalınmamaktadır. Günde 4-5 defa düzensiz aralıklarla haberlere yer verilmektedir. Aynı zamanda bu radyo, Lig TV’nin Konya temsilcisi olup, dört büyüklerin

ve Konyaspor’un maçlarını naklen yayınlamaktadır.

2.2.9. GENÇ FM (FM: 104.3)

Genç FM ile ilgili bilgiler Genç FM personeli Mehmet Üstün Barutcu ile 09.06.2008 tarihinde saat 09.30’da Genç FM’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.9.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Genç FM, 1993 yılında Uğur Çobanoğlu tarafından kurulmuştur ve yayınlarını FM: 104.3 frekansından sürdürmektedir. Reklam gelirleri dışında bir geliri bulunmamaktadır.

2.2.9.2. Amaçları

Amaçları; Konya’da radyoculuk alanında bulunan boşluğu doldurarak, Türk sanat müziğini sevdirmek olarak belirtilmiştir.

2.2.9.3. Teknik Altyapı

Bir adet stüdyoya sahip olan radyonun bu stüdyosu, sıradan bir oda görüntüsündedir. Resmî çalışan olarak sadece radyonun sahibi Uğur Çobanoğlu görünmekte, diğer çalışanlar ise ücret almadan gönüllü olarak program yapmaktadırlar. Radyo yöneticisi ve çalışanları lise mezunu olup, akademik düzeyde yayıncılık eğitimi almamış kimselerdir. Radyo, internetten de dinlenebilmektedir.

2.2.9.4. Hedef Kitle

15-60 yaş arası dinleyiciye hitap edilmektedir. Bu dinleyiciler arasında avukat, doktor, akademisyenler gibi seçkin bir kitlenin bulunduğu ifade edilmiştir. Sadece Türk sanat müziği yayını yapması hedef kitlesini diğer radyolardan ayırmaktadır.

2.2.9.5. Yayınlar

Yayınları şarkı ağırlıklı olan radyoda her gün 14.00-16.00 saatleri arası; Veda Busesi adlı program, 19.00-21.00 arası; Yeşimle Bir Muhabbet Kuşu adlı programlar canlı olarak sunulmaktadır. Bu programlarda istek parçalara ve konuk sanatçılara da yer verilmektedir. Kendine ait haber merkezi olmayan radyo,

Konya televizyonlarından olan Sun TV ile anlaşmalı olarak aynı haberleri vermektedir.

2.2.10. RADYO EXPRESS (FM: 95.4)

Radyo Express ile ilgili bilgiler Radyo Express Genel Müdürü ile 02.08.2008 tarihinde saat 12.30’da Radyo Express’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.10.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

2000 Yılında Mehmet Rasim Özer tarafından kurulmuş olan radyo, 2 KW’lık verici ele Konya ve çevre illere yayın yapmaktadır.

2.2.10.2. Amaçları

Radyonun genel müdürü Murat Zengin’e göre radyonun amacı; insanların zevkine hitap edecek müzikler çalmak ve ticari anlamda kazanç sağlamaktır. Hem olumlu anlamda bir şeyler ortaya koyabilmek hem de para kazanmak, radyonun amaçlarını oluşturmaktadır.

2.2.10.3. Teknik Altyapı

2 KW gücündeki vericisi ile yayın yapan radyonun biri kayıt, diğeri ise yayın olmak üzere, iki stüdyosu bulunmaktadır. Stüdyolar yankılanmayı önleyen akustik süngerlerle döşenmiştir. Radyo yöneticileri üniversite mezunu olmalarına rağmen, çalışan 11 kişiden hiçbiri yayıncılık eğitimi almamıştır. Üstelik radyo yöneticisi Murat Zengin, akademik eğitimin kendileri için bir anlamı olmadığını, önemli olanın teknik tecrübe olduğunu ifade etmektedir. Zengin, stüdyolarında jingle yapımında kullanmak üzere kanun, bateri, klarnet ve gitar gibi enstrümanların da bulunduğunu belirtmektedir.

2.2.10.4. Hedef Kitle

Yöneticisi tarafından; her yaşta dinleyiciye hitap eden bir yayın politikası izledikleri, her kesime seslendikleri belirtilmiştir.

2.2.10.5. Yayınlar

Radyo Express, Türk sanat müziği, Türk halk müziği, arabesk, fantezi türlerinde müzik yayınları yapmakla birlikte, Türk sanat müziği, ağırlık taşımaktadır. Radyo Express’te türkü gecesi gibi eğlence programları da bulunmaktadır.

2.2.11. TİRYAKİ FM (FM: 101.4)

Tiryaki FM ile ilgili bilgiler Tiryaki FM Tanıtım Uzmanı Cihan Hakkı İncedayı ile 08.04.2008 tarihinde saat 12.20’de Tiryaki FM’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.11.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

2000 yılında Akra FM olarak bilinen radyo, satın alınarak Tiryaki FM ismi verilmiştir. Radyo, Muhammet Sütçü ve Cihan Hakkı İncedayı tarafından kurulmuştur.

2.2.11.2. Amaçları

Radyonun ortaklarından Cihan Hakkı İncedayı’nın ifadesine göre Tiryaki FM’in amacı, “Türkiye’de yayın yapan diğer radyoları taklit etmemek, onun yerine kendi tarzını ortaya koymak”tır. Ancak söylenen bu sözler amaç değil, ancak düşünce olabilir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla, ortada reklam geliri elde etmekten başka bir amaç görülmemektedir.

2.2.11.3. Teknik Altyapı

Başlangıçta 300 Watt’lık verici ile yayına başlayan radyo, halen 1000 Watt’lık bir verici ile Konya ve ilçelerine ulaşmaktadır. 1 adet stüdyosu bulunan radyo, canlı yayın yapmadığı için bu stüdyoya da gereksinim duymamaktadır. Oysa, radyo yöneticilerinin ifadelerine göre, bu stüdyo TRT tarafından kurulmuş ve Konya’nın en iyi stüdyosu konumundadır. Burada dikkat çeken şudur ki; TRT bir kamu kurumu olduğundan, hiçbir özel radyonun kuruluşuna karışmadığıdır. 5 adet çalışanı bulunan radyonun hiçbir personeli radyo eğitimi almamıştır. Yöneticileri, tecrübenin eğitimden daha önemli olduğunu ifade etmektedir.

2.2.11.4. Hedef Kitle

Kendi ifadelerine göre, hedef kitlelerinin %90’ını aileler, resmi daireler, memurlar, sanayi kesimi’dir.

2.2.11.5. Yayınlar

Halk müziği ve fantezi müziklerin yanı sıra, arabesk müziğin de yer verildiği yayınlarda

ahlaka aykırı, gelenek ve göreneklere ters düşen meyhane ve içki sözlü parçaların yayınlanmadığı ifade edilirken, ezan saatlerinde ise yayınların durdurulduğu belirtilmiştir. Yayınların % 40’ını halk müziği, gerisini ise karışık müzik türleri oluşturmaktadır.

2.2.12. RADYO PANEL (FM:103.5)

Radyo Panel ile ilgili bilgiler Radyo Panel’in müdürü Mustafa Korkmaz ile 09.04.2008 tarihinde saat 12.30’da Radyo Panel’de yapılan röportaj neticesinde elde edilmiştir.

2.2.12.1. Kuruluş ve Gelişim Süreci

Radyo Panel, 1993 yılında Mehmet Üstündağ tarafından kurulmuştur ve FM bandı 103.5 frekansından yayınlarını sürdürmektedir.

2.2.12.2. Amaçları

Radyonun müdürü Mustafa Korkmaz, ilk başta amaç belirlemeden sektöre girdiklerini, fakat daha sonra amaç olarak para kazanmayı değil, müzik yayını yapmayı ön plana aldıklarını belirtmektedir. Ancak para kazanmayan bir kurumun nasıl ayakta kalabileceği de önemli bir konudur.

2.2.12.3. Teknik Altyapı

Başlangıçta 1000 watt’lık verici ile başladıkları yayınlar halen 2500 watt’lık bir güç ile dinleyicilere ulaştırılmaktadır. Radyoya ait biri prodüksiyon, diğeri yayın stüdyosu olmak üzere iki adet stüdyosu bulunmaktadır. Çalışanları arasında akademik anlamda yayıncılık eğitimi olan kimse bulunmayan radyonun yöneticileri, kendileri için tecrübenin daha önemli olduğunu ifade etmektedirler. Yayınlar için bilgisayar otomasyon sistemi kullanılmaktadır. Radyo müdürü Mustafa Korkmaz, radyolarının gerek ses gücü, gerekse müzik kalitesi açısından, ulusal radyolarla yarışabilecek kapasitede olduğunu iddia etmektedir.

2.2.12.4. Hedef Kitle

Radyo müdürü Mustafa Korkmaz’ın ifadelerine göre, radyonun hedef kitlesi; alım gücü yüksek olan elit tabaka olup, kırsal kesim insanına hitap etmemektedirler. Bu ifadede bulu-

nan radyo müdürünün ise ortaokuldan terk olduğu kendisinden öğrenilmiştir.

2.2.12.5. Yayınlar

Canlı yayın yapmak için diksiyonun ve ses tonunun önemli olduğunu söyleyen yöneticiler, istedikleri nitelikte eleman bulamadıkları için, canlı yayın yapmadıklarını ifade etmektedirler. Müzik türü olarak Türkçe sözlü pop müzik yayını yapılmaktadır. Pop müzik yayını yapan diğer radyolardan en büyük farkı, sürekli yeni ve hareketli parçaları en güçlü verici ile dinleyiciye en net ulaştırmaları denilebilir.

SONUÇ

Radyo yayınlarının ilk olarak 1920’de Amerika’da başlangıcından sonra 1927’de Türkiye’de de yayınlara başlanması o dönemin şartları göz önüne alındığında son derece önemli bir gelişmedir. Çünkü Türkiye’de birçok dünya ülkesinden daha önce yayına geçilmiştir.

Teknolojik ilerlemeler baş döndürücü hızla ilerlemekte, buna bağlı olarak da radyo yayınlarında uydu ve internet ortamlarından da yararlanılabilmektedir. Radyo alıcılarının cep telefonlarına bile entegre edilmiş olması, radyo yayınlarının önemini daha da arttırmaktadır. Çünkü insanlar habere, bilgiye müziğe her ortamda radyo yayınları sayesinde rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Radyonun bu özelliği, sıradan dinleyicilerin yanı sıra, ürünlerini tanıtmak için kullanmak isteyen üreticileri ve hizmet verenleri, reklam gelirinden pay kapmak isteyen yayıncıları, propagandalarını yapmak isteyen siyasetçileri de radyoya yönlendirmektedir.

Türkiye’de radyo televizyon yayıncılığında yıllar süren devlet tekelinin ardından, özel/tecimsel yayıncıların da devlet kontrolündeki radyo televizyon kanalları yanında yayın yapması, demokratik çoğulculuk açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak devlet yayınlarında kamu yararı ön planda tutulurken, özel yayıncılıkta daha çok kazanma düşüncesinin öncelikli olması, birtakım sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Bu sıkıntılar teknik ve içerik açısından iki grupta değerlendirilebilir. Teknik açıdan değerlendirildiğinde, birçok yayın istasyonu-

nun vericilerinin kurallara uymadığı ve başka kanallara sarkmalar yaparak iyi olan istasyon yayınlarını da bozduğu bilinmektedir. Hatta, otomobil ile dolaşırken, aynı frekanstan başka yayınlar çıkabilmektedir. İçerik açısından bakıldığında ise, halkın eğitim kültür seviyesinin artırılması, gelenek ve göreneklerin sürdürülmesi, milli ve manevi duyguların aşılması gibi, devlet kanallarında öncelikli olan amaçların, özel radyolarda ikinci planda kaldığı veya hiç yer almadığı anlaşılmaktadır. Bunun yerine her kanal, daha çok izleyici çekebilmek için, popüler olan müziğe ve sansasyonel haberlere yer vermektedir. Böyle olunca da içerik açısından bütün özel radyolar, birbirinin taklidi olmaktadır.

Konya’da yapılan araştırma ve görüşmelerde özel radyolarda kadrolu eleman olarak gözüken kişilerin, genellikle o radyonun sahibi ya da ortağı olduğu anlaşılmıştır. Konya’daki özel radyo yönetici ve çalışanları ile yapılan görüşmelerde çoğunun yayıncılık eğitimi almadıkları öğrenilmiştir. Ancak işin daha garip ve vahim boyutu ise, çalışan ve yöneticilerin eğitim alma ihtiyacı hissetmemeleri, radyoyu “mikrofonu olan bir müzik kutusu” gibi görmeleridir. Görüşülen radyo yöneticilerinden birçoğu, güçlü verici ile en yeni parçaları çalmayı bir mezziyet gibi görmektedir. Diğer radyolar da aynı şeyi yapıp, daha güçlü verici ile yayın yaptıklarında, daha iyi radyo mu olacaktır? Bu ve benzeri, açıklanması ve çözümlenmesi gereken birçok soru bulunmaktadır. Bu konudaki önerimiz ise; yasanın bu işi yapacak olanlarda radyo televizyon eğitimi almış, diplomalı insanları çalıştırmayı zorunlu hale getirmesidir. Çünkü bu yayıncıların elleri altında, aslında kullanmayı bilmedikleri bir silah (yayın) bulunmaktadır. Nasıl kullanacaklarını bilmedikleri taktirde iletişim kazalarına neden olup, toplumsal olaylara yol açma ihtimalleri yüksek görülmektedir.

Konya’daki özel radyolarla ilgili olarak düşünülmesi gereken bir başka konu da şudur: Konya’da radyo televizyon yayıncılığı konusunda eğitim veren, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi’nin Radyo ve Televizyon Bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde yetişen öğrencilerin çalıştırılması ve öğretim üyelerinden destek alınması durumunda, bu radyoların büyük bir ilerleme kaydedeceği muhakkaktır. Ama en büyük problem, yine yöneticilerin

eğitimin önemini anlamamış olmaları ya da nitelikli elemanlara biraz daha fazla ücret ödemek istememeleri, deyim yerinde ise radyoları; “altın yumurtlayan tavuk” olarak görmeleridir. Kendileri müzik eserlerine para ödemeyi zulüm olarak görürken, bu eserleri sürekli yayınlamaları, karşılığında reklam geliri elde etme hevesindedirler. Bu guruba dini nitelikli yayın yapan bazı radyolar kısmen girmeyebilir. Nedeni ise, reklam geliri yanı sıra başka bağışların da söz konusu olabilmesidir. Zaten bu radyoların bazılarındaki personel de ücret almadan, gönüllü olarak çalışmaktadır. İncelediğimiz 12 radyodan 4’ü, dini nitelikli radyo gurubuna girmektedir.

Sözde radyocular, sadece müzik dinletmeyi radyoculuk zannetmeye devam ettikleri sürece, acaba bindikleri dalı kesmiş olmayacaklar mı? İnsanlar radyoyu sadece müzik dinlemek için kullanır hale gelirse, bir süre sonra, bu müziklerin arasında reklam dinlemek zorunda kalmadan, istedikleri müzikleri dinleyebilecekleri MP3, MP-4 çalar gibi cihazların, radyocuların sonunu getirme ihtimali yok mu? Bu soruları yayıncıların tümünün kendi kendilerine sorup cevaplamaları ve bu cevaplar doğrultusunda yayınlarına devam etmeleri hem dinleyicilerin hem de kendi yararlarına olacaktır.

KAYNAKLAR

Akarcalı S (1993) Radyonun Dayanılmaz Hafifliği, İlef Yıllık 1992, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Avşar Z ve Öngören G (2003) Radyo ve Televizyon Hukuku, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını, Ankara.

Aziz A (2002) Radyo Yayıncılığı, Nobel Yayınevi, Konya.

Cankaya Ö (1997) Düünden Bugüne Radyo Televizyon, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

Cankaya Ö (2000) İstanbul Radyosu Anılar, Yaşantılar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Cankaya Ö “Türk Radyoculuğunun Gelişimi”, Cumhuriyet Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt:14.

Chantler P ve Harris S (1997) Local Radio Journalism, A division of the Reed Educational and Professional Publishing Ltd., Great Britain.

Çakır H (2005) Tüm Yönleriyle Radyo, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Çaplı B (1990) Televizyon Sistemlerinde Yeni Düzenlemeler, Batı Avrupa’da Kamu Tekellerinin Kaldırılması ve Türk Televizyon Sisteminde Dönüşüm Arayışları, Doktora Tezi, İ.Ü. Sos. Bil. Enst., İstanbul.

Çetinok N (2007) Radyo Bilgisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları No:23, İstanbul.

Eryılmaz T (1992) Radyo Programcılığı, Der Yayınları, İstanbul.

Gener C, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/mardin_viii/mardin_16.htm (Erişim Tarihi: 13.08.2008).

Kaptan A (2002) 1927’den Günümüze Anılarla Radyo-Televizyon, Maltepe Üniversitesi Yayınları No:14, İstanbul.

KaracaF(13.07.2005)http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=90680432-c697-4994-bd21-a6f08a55b182 (Erişim Tarihi: 13.09,2008).

Kocahanoğlu A (1995) Radyo Televizyon Telsiz Mevzuatı, Temel Yayınları, İstanbul.

Özel Radyo Yayıncılığı Dönemi, http://www.ratem.org/radyo_tarihce.htm (Erişim tarihi: 12.09.2008).

Sarmaşık J (2000) Türkiye’de Radyo ve Televizyon Düzeni, Maltepe Üniversitesi Yayınları, No:8, İstanbul.

Soydan E, “Dünyada Alternatif Radyoculuk”, http://ilef.ankara.edu.tr/radyo/yazi.php?yad=3711&bolum_tek_yazi=1 (Erişim Tarihi: 30 temmuz 2008).

Tekinalp Ş (2003) Camera Obscura’dan Synopticon’a Radyo ve Televizyon, Der Yayınları, İstanbul.

Ünlüer A O (2005) Ekranın Öteki Yüzü, Tablet Kitabevi, Konya.

Yazıcı A N (1999) Kamu Yayın Kurumları ve Yeniden Yapılanma, TRT Basım ve Yayım Müdürlüğü, Ankara.

Mülakatlar

Genç FM personeli Mehmet Üstün Barutcu, 09.06.2008.

Gözyaşı FM Yönetim Kurulu Üyesi Numan Karakuş, 04.06.2008.

Konya FM Genel Müdürü Sami Bayrakçı, 08.06.2008.

Radyo En Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Kılıç, 13.06.2008.

Radyo Express Genel Müdürü, 02.08.2008.

Mavi Genel Koordinatörü Hülya Yeşildal, 01.07.2008.

Radyo Net Reklam Direktörü Sema Üçler, 16.06.2008.

Radyo Panel’in müdürü Mustafa Korkmaz, 09.04.2008.

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo ve Televizyon Bölüm Başkanı Doç. Dr. Aytekin Can, 14.06.2008.

Ribat FM personeli Salih Çoban, 13.06.2008.

Rota 97 Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Korkmaz, 08.04.2008.

Tiryaki FM Tanıtım Uzmanı Cihan Hakkı İncedayı, 08.04.2008.